

Bij je naam genoemd

Reflector Crosspoints

In deze serie verschijnen boekjes die bestemd zijn voor gelegenheids-catechese. De deeltjes hebben betrekking op belangrijke kruispunten in het leven van mensen. Ze bieden informatie en toerusting rond thema's zoals het huwelijk, de doop, de bevestiging tot ambtsdrager. *Reflector Crosspoints* is onderdeel van de catechesemethode Reflector en staat onder redactie van dr. M. van Campen.

Bij je naam genoemd

Doopcatechese

dr. M. van Campen

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Vormgeving: Studio Anton Sinke, Nieuwerkerk a/d IJssel
Foto omslag: Anton Sinke

ISBN 978 90 239 2599 6
NUR 711

© 2012 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	6
1. Devaluatie van de doop	7
2. De doop, een sacrament	11
3. De betekenis van de doop	17
4. De basis van de kinderdoop	21
5. Doop en geloofsopvoeding	26
6. De voorbereiding op de doopdienst	31
7. Tussen doopzitting en doopzondag	35
Enkele dooplieden en doopgebeden	41
Het doopformulier	45
Enige literatuur voor verdere bezinning	48

Woord vooraf

Tijdens catechisatie vraag ik met enige regelmaat aan de jongeren wat het voor hen betekent om gedoopt te zijn. Doorgaans zijn de reacties tamelijk vaag en aarzelend. Nogal wat catechisanten staan er zelden of nooit bij stil dat ze als kind het teken van de doop hebben ontvangen. Het betekent in de regel dan ook niet veel voor hen. Bij navraag blijkt tevens dat een gesprek over de doop in de gezinnen lang niet vanzelfsprekend is.

Deze persoonlijke ervaring – die vermoedelijk hier en daar wel herkenning zal oproepen – was de aanleiding voor het schrijven van dit boekje. Ik pleit ervoor dat binnen de christelijke gemeente meer aandacht wordt besteed aan de betekenis en de waarde van de doop. De gebruikelijke doopzitting blijkt in de praktijk niet voldoende te zijn om met elkaar grondig na te denken over de bijbelse hoofdlijnen en de praktische consequenties van de doop. Dit boekje biedt handvatten voor een vijftal avonden doopcatechese, waarbij naast de inhoudelijke toerusting ook de invulling van de doopdienst aandacht krijgt. Hoofdstuk 6 kan dienen als handleiding voor het houden van de doopzitting. De doelgroep die ik tijdens het schrijven van dit deeltje in de serie *Reflector Crosspoints* voor ogen had, zijn met name de ouders die hun kind willen laten dopen of korte tijd geleden bij de doopvont stonden. Mag het tot zegen zijn voor ouders en kinderen, zodat zij met vreugde leren leven uit de rijkdom van de doop.

M. van Campen

Devaluatie van de doop

Kennismaking

- 1 Alle deelnemers stellen zich voor en vertellen iets over hun leven.
- 2 Alle deelnemers geven aan om welke reden ze naar de doopcatechese zijn gekomen.

Verkenning

Het gebeurde in een plattelandsgemeente ergens in ons land. Op een dag werd er aangeboden bij de pastorie naast de dorpskerk. Een man van middelbare leeftijd stond op de stoep en wilde graag de predikant spreken. De dominee herkende hem, omdat hij de man diverse keren in de kerkdienst had zien zitten met zijn vrouw. In het gesprek kwam het hoge woord er al snel uit. 'Dominee, kan ik gedoopt worden, want ik hoor nergens bij.' Het werd een lang gesprek en ten slotte spraken ze af dat de man naar de belijdeniscatechisatie zou komen. Trouw zat hij elke week tussen de andere catechisanten, die stuk voor stuk jonger waren dan hij. Op de zondag voor Pasen deed hij vol overtuiging belijdenis van zijn geloof en werd gedoopt. Het maakte hem blij en dankbaar. Eindelijk had hij het gevoel erbij te horen.

Gespreksvragen:

- 1 Reageer op dit waar gebeurde verhaal.
- 2 Wat roept herkenning bij je op?
- 3 Wat roept vraagtekens bij je op?

Bijbelstudie: Handelingen 8:26-40

Herziene Statenvertaling

- 26 En een engel van de HEERE sprak tot Filipus en zei: Sta op en ga naar het zuiden, de weg op die van Jeruzalem afdaalt naar Gaza, die eenzaam is.
- 27 En hij stond op en vertrok; en zie, een Ethiopiër, een kamerheer *en* een machtig heer van de kandakè, de koningin van de Ethiopiërs,

Nieuwe Bijbelvertaling

- 26 Een engel van de HEER zei tegen Filippus: 'Ga tegen de middag naar de verlaten weg van Jeruzalem naar Gaza.'
- 27 Filippus deed wat hem gezegd werd en ging naar die weg toe. Daar kwam hij een Ethiopiër tegen, een eunuch, een hoge ambtenaar van de kandake, de koningin van Ethiopië,

- die heel haar *schatkist* beheerde en gekomen was om in Jeruzalem te aanbidden,
- 28 keerde terug, en hij zat op zijn wagen en las de profeet Jesaja.
- 29 En de Geest zei tegen Filippus: Ga ernaartoe en voeg u bij deze wagen.
- 30 En Filippus snelde ernaartoe, hoorde hem de profeet Jesaja lezen en zei: Begrijpt u ook wat u leest?
- 31 Maar hij zei: Hoe zou ik *dat* kunnen, als niemand mij de weg wijst? En hij verzocht Filippus op *de wagen* te klimmen en bij hem te komen zitten.
- 32 En het schriftgedeelte dat hij las, was dit: Hij is als een schaap naar de slachting geleid en zoals een lam stemmelos is bij de scheerder, zo doet Hij Zijn mond niet open.
- 33 In Zijn vernedering is Zijn oordeel weggenomen en wie zal Zijn afkomst vertellen? Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.
- 34 En de kamerheer antwoordde Filippus en zei: Ik vraag u, over wie zegt de profeet dit? Over zichzelf of over iemand anders?
- 35 En Filippus deed zijn mond open en, uitgaande van dat Schriftwoord, verkondigde hij hem Jezus.
- 36 En terwijl zij onderweg waren, kwamen zij bij een water. En de kamerheer zei: Kijk, daar is water; wat verhindert mij gedoopt te worden?
- 37 En Filippus zei: Als u met heel uw hart gelooft, is het geoorloofd. En hij antwoordde en zei: Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is.
- 38 En hij liet de wagen stilhouden, en zij daalden beiden af in het water, zowel Filippus als de kamerheer, en hij doopte hem.
- 39 En toen zij uit het water opgekomen waren, nam de Geest van de HEERE Filippus weg; en de kamerheer zag hem niet meer, want hij vervolgde zijn weg met blijdschap.
- 40 Maar Filippus werd aangetroffen in Asdod; en terwijl hij *het land* doorging, verkondigde hij het Evangelie *in alle steden*, totdat hij in Caesarea kwam
- die belast was met het beheer van haar *schatkist*. Hij was in Jeruzalem geweest om daar God te aanbidden
- 28 en zat nu op de terugweg in zijn reiswagen de profeet Jesaja te lezen.
- 29 De Geest zei tegen Filippus: 'Ga naar die man daar in de wagen.'
- 30 Filippus haastte zich naar hem toe en hoorde hem de profeet Jesaja lezen, waarop hij vroeg: 'Begrijpt u ook wat u leest?'
- 31 De Ethiopiër antwoordde: 'Hoe zou dat kunnen als niemand mij uitleg geeft?' Hij nodigde Filippus uit om in te stappen en bij hem te komen zitten.
- 32 Dit was het schriftgedeelte dat hij las: 'Als een schaap werd hij naar de slachting geleid; als een lam dat stil is bij zijn scheerder deed hij zijn mond niet open.'
- 33 Hij werd vernederd en hem werd geen recht gedaan, wie zal van zijn nakomelingen verhalen? Want op aarde leeft hij niet meer.'
- 34 De eunuch vroeg aan Filippus: 'Kunt u me zeggen over wie de profeet het heeft? Over zichzelf of over een ander?'
- 35 Daarop begon Filippus met hem te spreken over het evangelie van Jezus, waarbij hij deze schrifttekst als uitgangspunt nam.
- 36 Onderweg kwamen ze bij een plaats waar water was, en de eunuch zei: 'Kijk, water! Waarom zou ik niet gedoopt kunnen worden?'
- 38 Hij liet de wagen stilhouden en beiden liepen het water in, zowel Filippus als de eunuch, waarna Filippus hem doopte.
- 39 Toen ze uit het water kwamen, greep de Geest van de HEERE Filippus en nam hem mee, en de eunuch zag hem niet meer, maar vervolgde zijn weg vol vreugde.
- 40 Filippus kwam terecht in Azotus; van daar reisde hij verder en verkondigde in alle steden het evangelie, tot hij in Caesarea kwam.

- 1 Lees om de beurt een vers van bovenstaand bijbelgedeelte voor.
- 2 Plaats een:
 - ? bij iets wat je niet begrijpt
 - ! bij iets wat je belangrijk vindt
 - + bij iets wat je persoonlijk aanspreekt
 - bij iets wat je moeilijk vindt
- 3 Bespreek met elkaar de geplaatste tekens.

Informatie

- 1 Ooit werd Nederland een 'gedoopte natie' genoemd. Men bedoelde met die uitdrukking aan te geven dat vrijwel iedereen gedoopt was. Ook in het verleden kende ons land een bont palet aan kerkgenootschappen: rooms-katholieken en protestanten, calvinisten en baptisten. Er waren maar heel weinig mensen die nergens bij aangesloten waren. En in iedere kerk werd men geacht zich te laten dopen. Mensen die niet gedoopt waren, werden beschouwd als halve of hele heidenen en daar wilde de grote massa niet bij horen. Zo waren bijna alle Nederlanders lid van de een of andere kerk en hadden het teken van de doop ontvangen. Een gedoopte natie! Die tijd ligt intussen ver achter ons. Minder dan de helft van de Nederlandse bevolking is nog aangesloten bij een kerkgenootschap en minder dan een kwart van het aantal kinderen dat wordt geboren, ontvangt het teken van de doop. Zonder overdrijving kan worden vastgesteld dat de doop in ons land sterk is gedevalueerd. Zoals een munt in waarde kan dalen, zo staat ook de doop vandaag lang niet meer zo hoog genoteerd als eerder het geval was. Hoe dat zo gekomen is? Bij de beantwoording van die vraag kunnen we aan verschillende dingen denken. We zetten enkele zaken op een rij.
- 2 Nederland ziet er heel anders uit dan pakweg een halve eeuw geleden. Duizenden immigranten hebben het beeld van onze bevolking grondig veranderd. Gastarbeiders uit Marokko en Turkije, vluchtelingen uit Afrikaanse landen, werkzoekenden uit Oost-Europa hebben zich onder ons gevestigd. Lang niet alle nieuwe Nederlanders zijn christenen. Zij brachten hun eigen godsdienst mee: moskeeën en andere gebedshuizen zijn als paddestoelen uit de grond geschoten. We zijn een multiculturele en multireligieuze samenleving geworden. Mede daardoor is het percentage gedoopte mensen lager dan voorheen.
- 3 Een belangrijke factor is ook de secularisatie, die als een epidemie om zich heen heeft gegrepen. Velen in ons land hebben niets meer met het christelijk geloof. De God van de Bijbel speelt nauwelijks nog een rol in hun leven. Ze gaan hun eigen weg en zij maken hun eigen keuzes. Aan het lidmaatschap van een kerkgenootschap hebben ze geen behoefte.

In het kielzog van de secularisatie heeft ook de ontkerkelijking een hoge vlucht genomen. Alleen al in de Protestantse Kerk in Nederland laten jaar op jaar meer dan vijftigduizend jongeren en ouderen zich uitschrijven. Ze gaan heen zonder te groeten. Het is ondertussen heel opmerkelijk dat veel Nederlanders wel aangeven dat zij geloven dat er 'iets' is. 'Iets' wat hoger is dan het platte leven van elke dag. Zij rekenen zich tot de steeds groter wordende groep 'ietsisten'. Maar om in 'iets' te geloven heb je natuurlijk geen kerk en geen doop nodig. Ook door deze ontwikkeling is het aantal gedoopte mensen sterk teruggelopen in ons land.

- 4 Een heel andere vorm van devaluatie van de doop treffen we aan onder Nederlanders die zich nog wel gelovig noemen en nog zeer regelmatig naar de kerk gaan. Voor hen spreekt het min of meer vanzelf dat ze gedoopt zijn en dat ze hun kinderen laten dopen. Zo deden hun grootouders en hun ouders het en het komt niet bij hen op om het anders te doen. Maar of de doop ook echt iets voor hen betekent, is de vraag. In het leven van elke dag speelt de doop voor hen in ieder geval geen rol. Zulke christenen hebben het teken van de doop wel ontvangen, maar het heeft geen echte betekenis voor hen. Ook op deze manier kan de doop een enorme devaluatie ondergaan.

Verwerking

- 1 Hoe beleef je het gegeven dat een groot deel van onze bevolking niet meer gedoopt is? Welke verklaring geef je aan verschijnselen als secularisatie en ontkerkelijking?
- 2 Voorheen kende de Nederlandse Hervormde Kerk drie soorten leden: belijdende leden, doopleiden en geboorteleiden. Tot die laatste categorie behoorden degenen die wel gedoopte ouders hadden, maar zelf niet meer gedoopt waren. In de Protestantse Kerk in Nederland kennen we deze categorie niet meer. Wie niet gedoopt is, staat niet langer in de kaartenbak of het computerbestand. Wat vind je van deze keuze?
- 3 Veel mensen zeggen: 'Ik geloof op mijn manier, daar heb ik geen kerk en geen doop voor nodig.'
 - a. Wat zou je tegen deze mensen willen zeggen?
 - b. Hoe kijk je in dit verband aan tegen het verschijnsel 'ietsisme'?
- 4 Wat herken je in jouw eigen omgeving van devaluatie van de doop onder trouwe kerkgangsters? Praat er met elkaar over door.

Verkenning

Een jong stel liet de kerkenraad van hun gemeente weten dat zij zich wilden laten uitschrijven. Toen de wijkouderling daarop reageerde met een bezoek, vroeg hij naar de reden van hun besluit. Het antwoord luidde: Wij voelen ons niet meer thuis in de gemeente en willen ons aansluiten bij het Leger des Heils. Daar dopen ze niet en vieren ze ook geen avondmaal. Wij vinden dat de sacramenten in de kerk Jezus Christus te veel naar de achtergrond dringen en een belemmering zijn voor buitenstaanders om zich bij de gemeente aan te sluiten.

Gespreksvragen:

- 1 Wat vind je van de overwegingen van dit jonge stel?
- 2 Als jij ouderling was, wat zou je dan tegen hen zeggen?

Bijbelstudie: Handelingen 2:41-47

Herziene Statenvertaling

- 41 Zij nu die zijn woord met vreugde aannamen, werden gedoopt; en ongeveer drieduizend zielen werden er op die dag *aan hen* toegevoegd.
- 42 En zij volhardden in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in het breken van het brood en in de gebeden.
- 43 En er kwam vrees over iedereen; en er werden veel wonderen en tekenen door de apostelen gedaan.
- 44 En allen die geloofden, waren bijeen en hadden alle dingen gemeenschappelijk;
- 45 en zij verkochten *hun* bezittingen en eigendommen en verdeelden die onder allen, naar dat ieder nodig had.
- 46 En zij bleven dagelijks eensgezind in de tempel bijeenkomen, en terwijl zij van huis tot huis brood braken, namen zij gezamenlijk

Nieuwe Bijbelvertaling

- 41 Degenen die zijn woorden aanvaardden, lieten zich dopen; op die dag breidde het aantal leerlingen zich uit met ongeveer drieduizend.
- 42 Ze bleven trouw aan het onderricht van de apostelen, vormden met elkaar een gemeenschap, braken het brood en wijdden zich aan het gebed.
- 43 De vele tekenen en wonderen die de apostelen verrichtten, vervulden iedereen met ontzag.
- 44 Allen die het geloof hadden aanvaard, bleven bijeen en hadden alles gemeenschappelijk.
- 45 Zij verkochten al hun bezittingen en verdeelden de opbrengst onder degenen die iets nodig hadden.
- 46 Elke dag kwamen ze trouw en eensgezind

voedsel *tot zich*, met vreugde en in eenvoud van hart;
47 en zij loofden God en vonden genade bij heel het volk. En de HEERE voegde dagelijks *men-*
sen die zalig werden, aan de gemeente toe.

samen in de tempel, braken het brood bij elkaar thuis en gebruikten hun maaltijden in een geest van eenvoud en vol vreugde.
47 Ze loofden God en stonden in de gunst bij het hele volk. De HEER breidde hun aantal dagelijks uit met mensen die gered wilden worden.

Bespreek met elkaar de volgende vragen:

Dit bijbelgedeelte toont ons als het ware een foto van de eerste christelijke gemeente in Jeruzalem.

- 1 Wat valt je op?
- 2 Wat spreekt je aan en wat roept vragen bij je op?
- 3 Welke rol spelen de sacramenten in deze jonge gemeente en wat heeft ons dat te zeggen?

Informatie

- 1 Wat zijn sacramenten? In de Bijbel komt het woord sacrament niet voor. Het Latijnse woord sacramentum staat voor een heilige handeling, oorspronkelijk het afleggen van de eed door een soldaat die in het leger wilde. De Heidelbergse Catechismus – het oude, maar nog altijd aansprekende en instructieve leerboekje van de kerk – geeft een prachtige definitie: Sacramenten zijn heilige, zichtbare tekenen en zegels, door God ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter te doen verstaan en die voor ons te bezegelen, namelijk dat Hij ons op grond van het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt (Zondag 25, vr. en antw. 66).
We onderstrepen in deze definitie een drietal kernwoorden: belofte, teken en zegel.

In Zondag 25 maakt de Heidelbergse Catechismus duidelijk hoe je aan het geloof komt. God gebruikt daarvoor twee middelen: de prediking en de sacramenten. Bij beide 'heilsmiddelen' draait alles om de belofte van het evangelie. Welke belofte? Dat God vergeving van zonden wil schenken op grond van het offer van Christus aan het kruis. In de prediking komt die belofte hoorbaar tot ons en in de sacramenten wordt die belofte zichtbaar gemaakt. Het gaat bij de sacramenten om het zichtbare Woord. God wil niet alleen tot ons komen via de oorpoot, maar ook via de oogpoot. Het is net als met een leraar op school. Hij heeft geprobeerd om iets zo helder mogelijk